

Jyväällä -projekti

2006 -2009

Tyynelän Kehittämiskeskuksen
osahankkeen
loppuraportti

Laura Pöyhönen
Mari Tuomainen &
Kirsi Purhonen (toim.)

Sisällysluettelo

Esipuhe.....	3
1 TYYNELÄN KEHITTÄMISKESKUKSEN OSAHANKE JYVÄLLÄ –PROJEKTISSA.....	5
1.1 Osahankkeen tausta.....	5
1.2 Osahankkeen tavoitteet	6
1.3 Osahankkeen kohderyhmät	6
1.4 Osahankkeen toimintaympäristö.....	6
1.5 Jyväällä -projektin toiminnan organisointi ja yhteistyötahot.....	7
2 TOIMINNAN ETENEMINEN PROJEKTIN AIKANA.....	9
2.1 Toimintavuosi 2006	9
2.2 Toimintavuosi 2007	10
2.3 Toimintavuosi 2008	11
2.4 Toimintavuosi 2009	11
3 RIKOKSENTEKIJÖITÄ JA HEIDÄN LÄHEISIÄÄN KOHTAAVAN AMMATILLISEN VERKOSTON OSAAMISEN LISÄÄMINEN	11
3.1 Motivoiva haastattelu	12
3.2 R –tuote.....	12
3.3 Verkostotyön koulutus-prosessi	13
3.4 Koulutuksista saatu palaute	14
4 OSAHANKKEEN ASIAKKAAT JA HEIDÄN ELÄMÄNTILANTEENSA.....	14
5 ASIAKASTYÖ	17
5.1 Asiakkaiden ohjautuminen osahankkeeseen	17
5.2 Asiakastyön käytännöt	18
5.3 Asiakkuuksien keskeiset teemat.....	18
5.4 Asiakkuuden kesto ja päättyminen	20
6 OSAHANKKEEN ULKOINEN ARVIOINTI	20
7 POHDINTA	22

Esipuhe

Vangit ja kriminaalihuollon asiakkaat ovat yksi vaikeimmin yhteiskunnasta syrjäytynyt ihmisryhmä. Rikosseuraamusjärjestelmän piiriin tulevat henkilöt ovat huono-osaisimpia kansalaisia, joiden elämässä ovat usein lapsuudesta asti olleet osallisia erilaiset vaikeudet. Monia heistä leimaa moniongelmaisuus.

Jyväällä-projekti oli Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama ja Kriminaalihuollon tukisäätiön koordinoima kuntoutusjatkumoiden ja verkostotyön kehittämisprojekti, joka toimi Jyväskylän ja Ylä-Savon seudulla. Projekti käynnistyi 2006 ja päättyy vuoden 2009 lopussa. Kohderyhmänä olivat rikoksenteikijät eli vangit ja kriminaalihuollon asiakkaat sekä heidän läheisensä.

Jyväällä-projektissa luotiin toimintamalleja kuntoutusjatkumoiksi, jotka huomioivat moniongelmaisten asiakkaiden palvelutarpeet kokonaisvaltaisesti. Projektin aikana kehitettiin sidosryhmien kanssa laadukkaita räätälöityjä matalan kynnyksen tukipalveluja, kuten päihdekuntoutus, tuettu asuminen, työhön kuntoutus, yhdyskuntapalvelun suorittajan tukeminen, palveluohjaus ja asiakkaan läheisverkostojen voimaannuttaminen.

Osahankkeista vastasivat Jyväskylän Seudun Päihdepalvelusäätiö, Jyväskylän Katulähetys, Iisalmen Nuorison Tuki ja Tyynelän Kehittämiskeskus.

Projektityöntekijät ovat jalkautuneet ja tuoneet palvelut lähelle asiakasta mm. vankiloihin, Kriminaalihuoltolaitoksen toimistoille sekä tehneet kotikäyntejä. Projektityöntekijän ja vankilan sekä Kriminaalihuoltolaitoksen henkilökunnan kanssa toteutettu työparityöskentely on antanut asiakkaan ja perheen tilanteesta kokonaisvaltaisen kuvan ja myös tuki on voitu järjestää yhteistyössä.

Asiakas on sitoutunut yhteistyöhön paremmin ja vapautumiset ovat olleet suunnitelmallisempia. Palveluohjauksellisin keinoin asiakasta on ohjattu rinnalla kulkien. Valvottu koevapaus tuli uutena rangaistusmuotona voimaan 2006. Jyväällä-projekti on ollut yhtenä tukitahona valvotussa koevapaudessa olevien asiakkaiden kohdalla.

Lisäksi projekti on kehittänyt ja tiivistänyt järjestöjen, kuntien, työvoimahallinnon, seurakuntien, vankeinhoidon ja kriminaalihuollon yhteistyötä ja luonut Jyväskylän seudulle ja Ylä-Savoon kriminaalihuollon toimijoiden verkoston. Pyrkimyksenä on, että verkosto jatkaa toimintaansa myös Jyväällä-projektin päättymisen jälkeen.

Tyynelän osahankkeen tehtävänä oli kartoittaa vankien ja kriminaalihuollon asiakkaiden lähiverkostojen tuen ja palveluohjauksen tarvetta, kehittää lähiverkostoille uudenlaisia tukimuotoja, lisätä osaamista ammatillisessa yhteistyöverkostossa sekä kehittää joustavaa verkostotyön mallia vankilasta vapautuvien tueksi yhdessä projektin muiden toimijoiden kanssa. Näissä tavoitteissa onnistuttiin vähintäänkin hyvin.

Viimeistään tätä raporttia lukiessa ymmärtää, että rikoksenteikijöiden läheiset ovat ryhmä, jonka olemassaoloa ja erityistarpeita palvelujärjestelmässämme ei vielä tunnisteta. Vangeilla ja vapaudessa rangaistustaan suorittavilla on perheet. Arviolta kymmenen tuhatta lasta elää Suomessa vanhemman vankeuden varjossa. Kotona lapsia hoitava puoliso on käytännössä yksinhuoltaja, mutta hän ei ole oikeutettu samoihin etuuksiin kuin yksinhuoltajat, ja lisäksi hän joutuu vielä kantamaan vankeuden aiheuttaman lisärasitteen. Laissa olevasta tavoitteesta, jonka mukaan vangin

vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään, ollaan maassamme vielä kaukana.

Osahankkeessa kyettiin paikantamaan ongelmia, kokeiltiin erilaisia tuen muotoja, luotiin ehdotuksia tuen malleiksi sekä nostettiin ammattilaisten ja kansalaisten tietoisuutta asiasta. Kunnat ja rangaistusten toimeenpanijat ovat nyt suuren haasteen edessä. Hallinnon ja ammattikuntien rajat tulee voida ylittää etenkin lapsen edun toteuttamiseksi. Huolenpito rikosentekijöiden läheisistä on myös parasta rikosten ehkäisyä.

Jyväskylässä 19.11.2009

Arja Heikura
Projektipäällikkö, Kriminaalihuollon tukisäätiö

1 TYYNELÄN KEHITTÄMISKESKUKSEN OSAHANKE JYVÄLLÄ –PROJEKTISSA

Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahanke Jyväällä –projektissa oli itsenäinen kokonaisuus omine tavoitteineen, kuten muutkin osahankkeet. Osahankkeen organisointi ja seuranta toteutettiin kuitenkin koko Jyväällä –projektin tasolla, eli kaikilla Jyvällän osahankkeilla oli yhteinen johtoryhmä, ohjausryhmä ja seurantaryhmä. Ainoastaan Ylä-Savossa toimineella Iisalmen Nuorison tuki ry:n osahankkeella oli oma ohjaus- ja seurantaryhmänsä.

Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen vastuualueena oli rikosentekijöiden läheisverkostojen tuen tarpeen kartoittaminen ja ammatillisten verkostojen kehittäminen molemmilla projektipaikkakunnilla. Tässä loppuraportissa kuvataan Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen taustoja, tavoitteita ja toimintaa sekä toiminnan tuloksia ja tuloksista syntyneitä johtopäätöksiä. Ajoittain kerrotaan koko Jyväällä –projektista kokonaisuutena. Puhuttaessa 'osahankkeesta' tarkoitetaan Jyväällä –projektin Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahanketta.

1.1 Osahankkeen tausta

Vankimäärän kasvu ja vankirakenteen monimuotoistuminen on lisännyt tarvetta yksilöllisesti rakennetuille kuntoutussuunnitelmille, ”poluille”. Vankien kuntoutumisprosessi koostuu useista poluista, jotka parhaillaan toimivat toinen toisiaan täydentäen; työllistymiseen, asumiseen, päihdekuntoutukseen, sosiaalisiin verkostoihin, terveyteen jne. liittyvät asiakkaan polut ja eri palvelut muodostavat ideaalilanteessa lähes saumattoman ketjun tai verkoston. Palveluohjauksella on merkittävä rooli kokonaisuuden muodostumisessa ja eri osien toisiaan täydentävässä toiminnassa. Vangit ja kriminaalihuollon asiakkaat ovat asiakasryhmiä, jotka hyötyvät erityisesti palveluohjauksellisesta, pitkäkestoisesta ja intensiivisestä työotteesta.

Tyynelän Kehittämiskeskuksen hallinnoimassa POLKU –projektissa (2001-2004) kehitettiin toimintamalleja, joiden tehtävänä oli edesauttaa vapautuvan vangin selviytymistä vankilan jälkeen. Monelta osin viranomaistoiminta kehittyi kokeilualueilla entistä verkostoivammaksi ja työryhmät/verkostot jatkavat toimintaansa myös hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeen loppuarvioinnissa todettiin, että sekä vangit että henkilökunta hyötyivät toimintamallista. Raporteissa todettiin myös, että pelkästään viranomaisista koostuva verkosto jää usein riittämättömäksi; vankien omat sosiaaliset verkostot ovat varsin hauraita ja riittämättömiä tukemaan muutospyrkimyksissä. Toisaalta vankien lähiverkosto tarvitsisi usein myös omaa tukiverkostoa ja palveluohjausta selviytymiseensä. Tukea tarvitaan paitsi oikeiden palvelujen löytymiseksi, myös arjen jäsentymiseen ja hallintaan. Oikeisiin palveluihin ohjaamisen ja suunnittelun lisäksi tarvitaan ohjausta, tukea ja rinnalla kulkemista myös arjessa.

Toisessa Tyynelän Kehittämiskeskuksen hankkeessa (Räätäli –hanke 2005-2008) kehitettiin päihdeongelmallisille, työhallinnon aktiivitoimenpiteiden piirissä oleville asiakkaille arkeen ulottuvaa tukea. Yksi tuen tavoite oli retkahdusten ennakointi, estäminen, lieventäminen ja niistä oppiminen. Arkeen ulottuvan tuen elementti on ammattitukihenkilö, jossa yhdistyvät sekä palveluohjaukselliset että tukihenkilölliset piirteet.

1.2 Osahankkeen tavoitteet

Jyväällä –projektin Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen tavoitteena oli kartoittaa vankien ja kriminaalihuollon asiakkaiden lähiverkostojen tuen ja palveluohjauksen tarvetta. Kartoituksen perusteella tavoitteena oli kehittää lähiverkostoille uudenlaisia tukimuotoja. Lisäksi osahankkeen tavoitteena oli auttaa palvelujärjestelmää ottamaan paremmin huomioon kohderyhmän tarpeet.

Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen toisena tavoitteena oli lisätä rikoksentekejiä ja heidän läheisiään kohtaavan ammatillisen yhteistyöverkoston osaamista. Osaamista pyrittiin lisäämään etenkin motivoitumattomissa ja verkostotyön taidoissa. Lisäksi tavoitteena oli kehittää kohderyhmän tarpeisiin soveltuvia retkahduksen torjuntamalleja, jotka sisälsivät muun muassa räätälöityjä yksilökohtaisia selviytymiskeinoja kriminaalipäihdetyön sektorilla.

Jyväällä -projektin Tyynelän osahankkeen tavoitteet ja kohderyhmät:

- ❖ vankien ja kriminaalihuollon asiakkaiden lähiverkostojen tuen ja palveluohjauksen kartoitus
- ❖ rikoksentekejiä ja heidän lähiverkostoja kohtaavan ammatillisen yhteistyöverkoston osaamisen vahvistaminen

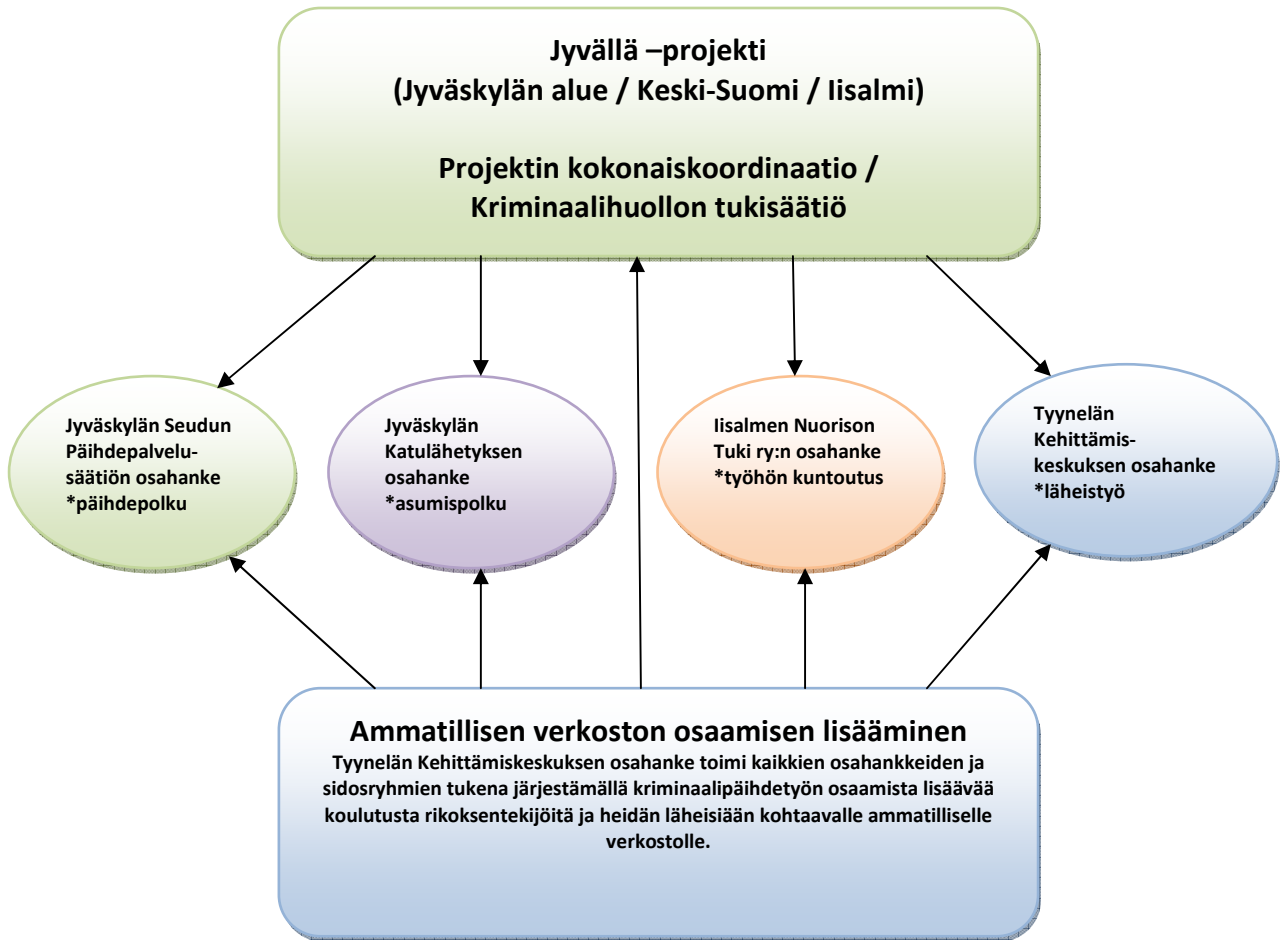
1.3 Osahankkeen kohderyhmät

Osahankkeen asiakaskohderyhmänä olivat rikoksentekejiä läheiset ja omaiset. Rikoksentekejiä tarkoitetaan tässä vankilassa olevia, vankilaan meneviä ja vankilasta vapautuvia henkilöitä sekä Kriminaalihoitolaitoksen asiakkaita. Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen asiakastyössä läheisasiakkaita olivat rikoksentekejiä puoliset (aviovaimot, avovaimot ja tyttöystävät), entiset puoliset sekä rikoksentekejiä vanhemmat.

Osahankkeen koulutuksellinen osuus puolestaan kohdentui rikoksentekejiä ja heidän läheisiään kohtaavaan ammatilliseen verkostoon, joista keskeisimpiä olivat kriminaalihuollon ja vankeinhoidon henkilöstö, päihdehuollon työntekijät, Työvoiman Palvelukeskusten työntekijät, kuntouttavan sosiaalityön edustajat sekä kolmannen sektorin toimijat, kuten esimerkiksi Jyväskylän Katulähetysten työntekijät.

1.4 Osahankkeen toimintaympäristö

Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen toiminta sijoittui Kriminaalihoitolaitoksen Jyväskylän aluetoimistoon. Aluetoimisto vastaa toiminta-alueellaan, Keski-Suomen maakunnassa, yhdyskuntaseuraamusten (yhdyskuntapalvelu, ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta, ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten valvonta ja nuorisorangaistus) täytäntöönpanosta sekä viranomaisyhteistyöstä ja sen kehittämisestä. Osahankkeen toiminnan edetessä myös läheistyön toiminta-alueeksi muodostui Keski-Suomen maakunta, johon lukeutuu kaikkiaan 23 kuntaa. Tyynelän osahankkeen asiakkaat tulivat Hankasalmeilta, Jyväskylästä, Keuruulta, Kyyjärveltä, Saarijärveltä, Viitasaareilta ja Äänekoskelta (Kuva 1).

Kuva 2. Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahanke Jyväällä -projektissa

Jyväällä –projektin toimintaa johti Jyväskylän seudun ja Ylä-Savon yhteinen johtoryhmä, joka koostui osahankkeiden taustaorganisaation esimiehistä sekä Kriminaalihuoltolaitoksen edustajista. Johtoryhmän puheenjohtajana toimi Kriminaalihuollon tukisäätiön toiminnanjohtaja, ja johtoryhmä kokoontui kolmesta neljään kertaa vuodessa. Projektityöntekijät osallistuivat johtoryhmän kokouksiin kerran vuodessa.

Laajan yhteistyötoiminnan ja alueellisen kattavuuden turvaamiseksi Jyväällä –projektilla oli molemmilla toimialueilla seurantaryhmä, joka toimi tiedonvaihdon ja seurannan välineenä. Molemmat seurantaryhmät kokoontuivat kutsutusti yhteiseen starttiseminaariin syksyllä 2006 ja väliseminaariin syksyllä 2008. Lisäksi Ylä-Savon alueen seurantaryhmä kokoontui itsenäisesti syksyllä 2007.

Molemmilla projektipaikkakunnilla toimi projektinpäällikön johtama ohjausryhmä, joka koostui paikallisten osahankkeiden taustaorganisaatioiden, sosiaalitoimen, Työvoiman Palvelukeskusten, poliisin, seurakunnan, Itä-Suomen aluevankilan ja Kriminaalihuoltolaitoksen edustajista. Ohjausryhmät kokoontuivat kutsutusti kolmesta neljään kertaa vuodessa, ja niiden tehtävä oli toimia osahankkeiden käytännön työn reflektioijina.

2 TOIMINNAN ETENEMINEN PROJEKTIN AIKANA

Jyväällä –projektin Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen toiminta käynnistyi kesäkuussa 2006 ja päättyi joulukuussa 2009. Seuraavassa esitellään tiivistetysti osahankkeen toiminnan keskeisimmät vaiheet toimintavuosittain. Osahankkeen järjestämät koulutukset eivät noudattaneet kalenterivuoden mukaista jakaantumista, vaan ne saattoivat jakaantua kahden tai kolmen toimintavuoden ajalle.

2.1 Toimintavuosi 2006

Jyväällä –projektin Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen toiminta käynnistyi kesäkuussa 2006. Ensimmäisen toimintavuoden aikana selvitettiin, mitä kautta rikosentekijöiden läheiset voisivat ohjautua osahankkeen asiakkuuteen. Selvitystyötä tehtiin perehtymällä POLKU –projektin raportteihin ja haastatteleamalla sidosryhmien edustajia sekä Jyväskylän seudulla että Ylä-Savossa. Haastateltavat olivat Kriminaalihuoltolaitoksesta, vankiloista, päihdehuollosta ja sosiaalityöstä. Haastatteluissa tuli esiin, että kaikilla em. toimijoilla on kokemusta rikosentekijöiden läheisten yhteydenotoista joko rikosentekijöihin liittyvissä asioissa, tai omassa avuntarpeessaan. Haastateltavat totesivat, että läheiset kaipaisivat tukea ja palveluja, mutta haastateltavilla itsellään ei ollut mahdollisuuksia tarjota heille tukea oman työnsä ohella, koska kaikilla oli ensisijaisia asiakkaita ja omaa perustyötä niin paljon. Myös vaitiolovelvollisuuden koettiin hankaloittavan yhteydenpitoa läheisiin ja keskustelua heidän kanssaan, ja vastauksissa korostui rikosentekijän luvan saaminen läheisyhteydenpitoon. Kun sidosryhmien edustajilta kysyttiin, millaista tukea läheiset heidän mielestään kaipaisivat, vastauksissa painottuivat vertaistukiryhmät ja –leirit. Haastateltavat myös arvioivat, että rikosentekijöiden läheiset saattavat olla haasteellinen asiakaskohderyhmä, koska avun hakemisen esteenä saattaa olla voimakas häpeän tunne. Haastattelujen lisäksi osahankkeen projektityöntekijä kävi esittelemässä osahankkeen toimintaa sidosryhmille heidän toimipisteissään.

Haastattelujen perusteella käynnistettiin asiakastyö, ja ensimmäisen toimintavuoden aikana saatiin kokemusta asiakkaiden ohjautumisesta ja kokeiltiin erilaisia toimintakäytäntöjä. Vuoden aikana todettiin, että läheisprojektityöntekijä ei tee varsinaista asiakastyötä Ylä-Savon alueella pitkän välimatkan takia, vaan toimii Iisalmen Nuorison Tuki ry:n projektityöntekijän konsultaatiotukena, jos tälle ohjautuu läheisasiakkaita Ylä-Savon alueelta. Sovittiin, että tarvittaessa Tyynelän ja Iisalmen Nuorison Tuki ry:n projektityöntekijät voivat tehdä yhteisen kotikäynnin. Välimatkan vuoksi kotikäynnit olisi pitänyt suunnitella hyvissä ajoin, mikä puolestaan hankaloitti joustavuutta ja mahdollisiin kriisitilanteisiin vastaamista. Näin ollen Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen toiminta Ylä-Savon alueella painottui koulutukselliseen antiin paikkakunnan toimijoille.

Myös osahankkeen toinen keskeinen toiminta, rikosentekijöitä ja heidän läheisiään kohtaavan ammatillisen verkoston osaamisen lisääminen, käynnistyi ensimmäisen vuoden aikana. Alkukartoitushaastatteluissa sidosryhmien edustajilta kysyttiin läheisasioiden lisäksi ammatillisen verkoston yhteistyön sujumisesta ja mahdollisista kehittämisalueista. Haastateltavat totesivat, että verkostoyhteistyötä tehdään, ja että se on hyvin tärkeää, mutta samalla tuotiin esiin eri organisaatioiden välisiä ennakkoluuloja ja luottamuspulaa. Loppusyksyllä 2006 käynnistyi Motivoiva haastattelu –koulutus Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimistossa. Sama

koulutus käynnistyi Ylä-Savossa, Iisalmessa, alkuvuonna 2007. Osahankkeen järjestämistä koulutuksista kerrotaan tässä raportissa tarkemmin luvussa 4 ” Rikoksentekeijöitä ja heidän läheisiään kohtaavan ammatillisen verkoston osaamisen lisääminen ”.

Vuoden 2006 toiminnan keskeisimmät tulokset:

- ❖ alkukartoituksessa todettiin läheisten tuen ja palvelujen tarve
- ❖ läheisten avun hakemisen esteenä on voimakas häpeän tunne
- ❖ läheisten kanssa tehtävä työ käynnistyi
- ❖ ammattilaisverkostoille käynnistyi koulutus

2.2 Toimintavuosi 2007

Keväällä 2007 osahankeessa tapahtui työntekijävaihdos, jonka vuoksi osahankkeen toiminta keskeytyi kahden kuukauden ajaksi. Kuitenkin vuoden 2007 aikana läheisasiakkaiden ohjautumisen toimintakäytännöt muodostuivat selkeiksi; asiakkaat ohjautuivat osahankeeseen pääsääntöisesti Itä-Suomen aluevankilan yksiköiden ja Khl:n Jyväskylän aluetoimiston kautta. Myös asiakastyön toimintakäytännöt alkoivat vakiintua; läheisprojektityöntekijä jalkautui tarpeen mukaan läheisasiakkaiden kotiin ja verkostoihin, järjestettiin perhe- ja pariskuntatapaamisia, joissa oli mukana sekä läheinen että rikoksentekeijä ja/tai muita ammattihenkilöitä, ja tehtiin parityötä viranomaisten kanssa, esimerkiksi yhteisiä kotikäyntejä Khl:n virkamiesten kanssa. Toimintakäytäntöjen ohella myös asiakastyön sisällöt selkiintyivät; asiakkaat tarvitsivat informatiivista tukea (esim. seuraamusjärjestelmän termit ja käytännöt), henkistä keskustelutukea jaksakseen arjessa ja käsitelläkseen erilaisia tunteita, sekä valmennusta rikoksentekeijän päihdeongelman käsittelemiseen. Asiakastyön sisällöistä kerrotaan tarkemmin luvussa 6 ”Asiakastyö”.

Toimintavuonna 2007 motivoivan haastattelun koulutus jatkui Jyväskylässä ja alkoi Iisalmessa. Vuoden aikana molemmilla projektipaikkakunnilla käynnistettiin myös alkuvuoteen 2009 kestänyt verkostotyön koulutus-prosessi, sekä R-tuote (koulutus-prosessi päihderiippuvuudesta ja retkahduksesta osana toipumisprosessia), joka päättyi keväällä 2008.

Vuoden 2007 aikana Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen tekemälle läheistyölle saatiin teoreettinen viitekehys, kun osahankkeen projektityöntekijä suoritti Myllyhoitoyhdistys ry:n Läheismylly -hankkeen järjestämän CRAFT (Community Reinforcement and Family Training) –valmentajakoulutuksen (www.myllyhoito.fi). Päihdeongelmaisten läheisten kanssa työskentelyyn suunnatusta CRAFT –menetelmästä ja sen soveltamisesta Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen asiakastyössä kerrotaan tarkemmin luvussa 6 ”Asiakastyö”.

Vuoden 2007 keskeisimmät tulokset:

- ❖ läheisasiakkaiden ohjautuminen selkeytyi
- ❖ projektin työntekijä jalkautui läheisten arkeen ja verkostoihin
- ❖ läheistyön keskeisimmät tuen sisällöt selkeytyivät
- ❖ ammattilaisverkoston koulutus jatkui
- ❖ työn viitekehukseksi muotoutui CRAFT

2.3 Toimintavuosi 2008

Vuoden 2008 aikana Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen asiakastyöstä laadittiin asiakasprosessikuvaus (Liite 1.) ja läheistyöstä palvelutuotekuvaus (Liite 2.). Osana Sosiaalikehitys Oy:n tekemää ulkoista arviota Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen asiakkaille tehtiin kysely, jossa selvitettiin heidän kokemuksiaan meneillään olleesta läheistyöstä. Kyselyn tulokset vahvistivat jo vuoden 2007 aikana vakiintuneita asiakastyön käytäntöjä. Vuoden 2008 lopulla käynnistettiin vertaistukiryhmäkokeilu osahankkeen asiakkaille.

Vuoden 2008 keskeisimmät tulokset:

- ❖ asiakasprosessikuvaus
- ❖ läheistyön palvelutuotekuvaus
- ❖ ammattilaisverkoston koulutus jatkui
- ❖ läheisille suunnattu vertaistukimuoto ei toiminut

2.4 Toimintavuosi 2009

Projektikauden viimeisenä vuonna, 2009, osahankkeessa saatuja kokemuksia ja tuloksia jaettiin erilaisissa foorumeissa, kuten esimerkiksi Kriminaalihuollon tukisäätiön koollekutsumassa valtakunnallisessa Vankiperhetyön verkostossa ja verkoston koulutuksessa, Kovennettu lapsuus III –seminaarissa, Vapauttaminen osana rangaistusta –koulutuksessa ja Jyväskylässä järjestetyssä läheistilaisuudessa. Ulkoisen arvioinnin osana tehtiin kysely läheisistä, läheistyöstä ja sen tarpeesta rikosentekijöille. Läheistyön juurruttaminen vaihtui käsitteeseen ”varastoiminen”; osahankkeen kokemukset ja tulokset läheistyöstä varastoidaan läheistyön jatkokehittämistä varten. Lisäksi Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen loppuraportointi liitettiin Kriminaalihuollon tukisäätiön ylläpitämälle Portti vapauteen –internetsivustolle. Jyväällä –projektin tiedotustilaisuudessa marraskuussa 2009 läheistyötä esiteltiin kahdesta näkökulmasta; osahankkeen projektityöntekijä kertoi osahankkeessa saaduista läheistyön kokemuksista ja osahankkeen asiakas kertoi haastattelussaan oman tarinansa sekä osahankkeen toiminnasta saamistaan hyödyistä.

Vuoden 2009 keskeisimmät tulokset:

- ❖ kokemusten ja tulosten jakaminen ja levittäminen
- ❖ läheisten ääni ja tarpeet kuvattiin ja raportoitiin

3 RIKOKSENTEKIJÖITÄ JA HEIDÄN LÄHEISIÄÄN KOHTAAVAN AMMATILLISEN VERKOSTON OSAAMISEN LISÄÄMINEN

Tyynelän kehittämiskeskuksen osahankkeen vastuualueena Jyväällä –projektissa oli läheistyön lisäksi ammatillisen verkoston osaamisen lisääminen kriminaalipäihdetyössä. Tarpeeseen pyrittiin

vastaamaan järjestämällä koulutuksia. Koulutuksiin kutsuttiin osallistujia Jyväällä –projektin osahankkeiden taustaorganisaatioista sekä keskeisistä sidosryhmistä. Järjestetyt koulutukset olivat Motivoivan haastattelun koulutus, R –tuote (koulutus-prosessi päihderiippuvuudesta ja retkahduksesta osana toipumisprosessia) ja Verkostotyön koulutus-prosessi. Kaikki koulutukset järjestettiin molemmilla projektipaikkakunnilla.

Ammatillisen verkoston osaamisen koulutus:

- ❖ motivoiva haastattelu
- ❖ riippuvuus, ja retkahdus
- ❖ verkostotyön koulutus

3.1 Motivoiva haastattelu

Motivoivaa haastattelua käytetään muun muassa muutokseen kannustamisessa henkilöille, joilla on vaikeuksia haitallisen käyttäytymisen hallinnassa, esimerkiksi päihderiippuvuuden hallinnassa. Motivoivan haastattelun koulutus sisältää perehtymisen menetelmän taustateoriaan harjoituksineen. Tavoitteena on oppia motivoivan haastattelun teoria ja menetelmä, osata käyttää menetelmää lähityössä asiakkaiden kanssa ja omata valmius motivoida asiakkaita muutokseen. Motivoivan haastattelun koulutus on yksi rikosseuramusalan työntekijöiden perustäydennyskoulutuksista.

Tynnelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen tarjoama Motivoivan haastattelun koulutus oli kolmipäiväinen kokonaisuus. Jyväskylässä se järjestettiin alkaen joulukuussa 2006 ja päättyen tammikuussa 2007. Jyväskylässä koulutukseen osallistui yhteensä 17 henkilöä. Osallistujat tulivat Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimistosta, Jyväskylän Seudun Päihdepalvelusäätiöstä, Jyväskylän Katulähetyksestä, Jyväskylän Työvoiman Palvelukeskuksesta ja Laukaan vankilasta sekä Jyväällä -projektista.

Ylä-Savossa motivoivan haastattelun kolmipäiväinen koulutus järjestettiin alkuvuodesta 2007. Koulutukseen osallistui 13 henkilöä. Osallistujat edustivat Iisalmen Nuorison Tuki ry:tä, Iisalmen Työvoiman Palvelukeskusta, Sukevan vankilaa, Ylä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymää, Iisalmen seurakuntaa, Sininauhaliiton Tukikohta –hanketta, Iisalmen Nuorten päihde- ja huumeopysäkki Stoppia ja Päiväkeskus Pysäkkiä sekä Jyväällä -projektia.

3.2 R –tuote

R –tuote, eli koulutus-prosessin päihderiippuvuudesta ja retkahduksesta osana toipumisprosessia, oli viisipäiväinen koulutuskokonaisuus. Koulutuksen tavoitteena oli oppia ymmärtämään, mistä päihderiippuvuuksissa on kysymys, ja ymmärtää toipumisprosessi kokonaisuutena, jonka osa retkahdus on. Lisäksi tavoitteena oli oppia puheeksi ottamista ja oppia laatimaan ja käsittelemään retkahdusanalyysi asiakkaiden kanssa. Tavoitteena oli myös auttaa osallistujia hahmottamaan päihdekuntoutumiseen ja retkahduksen ehkäisyyn vaikuttamisen mahdollisuudet omassa työssä.

Koulutusjaksojen teemat:

- I päivä: Päihdetilanne tämän päivän Suomessa
Päihteiden käytön vaiheet, tulkinnat ja tunnistaminen
Riippuvuus ilmiönä, käyttäytymisanalyysi
- II päivä: Muutoksen prosessi
Vastustus, motiiviristiriidat
- III päivä: Puheeksi ottaminen, hoitojatkumo
Asiakkaiden kokemuksia Räättäli –projektin Bikva –haastatteluista
Ryhmä toipumisen tukijana
- IV päivä: Retkahdusprosessi
Retkahduksen seuraukset
Retkahdusanalyysi
- V päivä: Retkahduksen ehkäisy
Verkosto retkahduksen äärellä

Koulutus järjestettiin molemmilla projektipaikkakunnilla alkaen marraskuussa 2007 ja päättyen toukokuussa 2008. Jyväskylässä koulutukseen osallistui yhteensä 18 henkilöä. Osallistujat tulivat Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimistosta, Jyväskylän Seudun Päihdepalvelusäätiöstä, Jyväskylän Työvoiman Palvelukeskuksesta, Jyväskylän Katulähetystyksestä ja Laukaan vankilasta. Myös Jyväällä –projektin Jyväskylän työntekijät osallistuivat koulutukseen.

Ylä-Savossa koulutuksen suoritti 19 henkilöä. Koulutukseen osallistujat edustivat Iisalmen seurakuntaa, Sukevan vankilaa, Kriminaalihuoltolaitoksen Iisalmen paikallistoimistoa, Ylä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymää, Meijerin toimintakeskus ry:tä, Iisalmen nuorison Tuki ry:tä, Päiväkeskus Pysäkkiä ja Iisalmen Työvoiman Palvelukeskusta sekä Jyväällä -projektia.

3.3 Verkostotyön koulutus-prosessi

Verkostotyön koulutus-prosessin tavoitteena oli tukea rikoksentekejiä ja heidän läheisiään kohtaavan ammatillisen verkoston yhteisen kielen rakentumista, määrittellä verkostojen lähivuosien kehittämiskohteet kriminaalipäihdetyön saralla, sekä tukea kehittämistyötä projektipaikkakunnilla. Koulutus-prosessi koostui neljästä seminaaripäivästä, joista kaksi kesti koko päivän ja kaksi iltapäivän ajan. Seminaaripäivien teemoina olivat muun muassa verkostotyön perusteet, asiakaslähtöisyys verkostossa ja sektorirajat ylittävä yhteistyö. Ensimmäinen seminaaripäivä järjestettiin molemmilla paikkakunnilla lokakuussa 2007. Molempien paikkakuntien koulutus päättyi yhteiseen seminaari-iltapäivään Jyväskylässä maaliskuussa 2009.

Seminaaripäivien välillä työstiin kehittämistehtäviä pienryhmissä, joihin koulutukseen osallistujat olivat jakautuneet. Kehittämistehtävien aiheet ja pienryhmät muodostuivat Jyväällä – projektin tavoitteiden mukaisesti, eli niiden tarkoituksena oli vastata kohderyhmän, rikoksentekejiä ja heidän läheistensä, paikallisiin tarpeisiin. Jyväskylässä työskenteli kolme pienryhmää; 1) Päihdetyöryhmä, 2) Asumistyöryhmä ja 3) Läheisyryhmä. Ylä-Savossa kokoontui kaksi pienryhmää; toinen työskenteli kohderyhmän asuttamisen kehittämisen parissa ja toinen läheisten asioissa.

Jyväskylässä Verkostotyön koulutus-prosessiin osallistui 22 henkilöä. He edustivat Laukaan vankilaa, Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimistoa, Jyväskylän Seudun päihdepalvelusätiötä, Jyväskylän Työvoiman Palvelukeskusta, Jyväskylän Vuokra-asuntoja, Vankien Omaiset VAO ry:tä, Vaajakosken Suvantoa ja Jyväskylän Katulähetystä.

Ylä-Savossa koulutus-prosessiin osallistui kahdeksan henkilöä. He edustivat Sukevan vankilaa, Kriminaalihuoltolaitoksen Iisalmen paikallistoimistoa, Iisalmen seurakuntaa ja Iisalmen Nuorison Tuki ry:tä. Lisäksi läheistyöryhmässä oli edustettuna Kuopion vankila ja Ylä-Savon Sosiaalipäivystys.

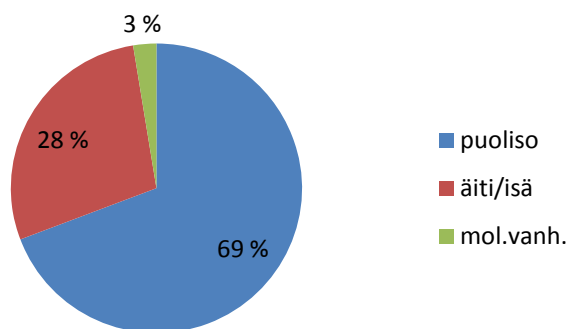
3.4 Koulutuksista saatu palaute

Koulutuksiin osallistuneet antoivat niistä erittäin myönteisen palautteen. Koulutusten koettiin lisänneen yhteistä ymmärrystä kohderyhmän kanssa työskentelyyn. Myönteisenä lisäarvona oli työntekijöiden ja eri organisaatioiden tutuksi tuleminen toisilleen. Todettiin, että yhteistyön tekeminen on jatkossa helpompaa ja mutkattomampaa, kun tietää, mitä ja miten toisessa organisaatiossa tehdään työtä. R –tuotteen anti koettiin tietoa ja uusia näkökulmia lisäävänä myös pitkänlinjan päihdetyöntekijöiden joukossa. Ainoastaan verkostotyön koulutus-prosessi kärsi osallistujien vähyydestä ottaen huomioon kutsuttujen määrän; joissain organisaatiossa koulutus-prosessin katsottiin olleen niin pitkäkestoinen ja työntekijöiden aikaa sitova, että siihen pääsi osallistumaan korkeintaan yksi työntekijä. Toisaalta myös määräaikaiset työsuhteet olivat esteenä koulutukseen osallistumiselle.

4 OSAHANKKEEN ASIAKKAAT JA HEIDÄN ELÄMÄNTILANTEENSA

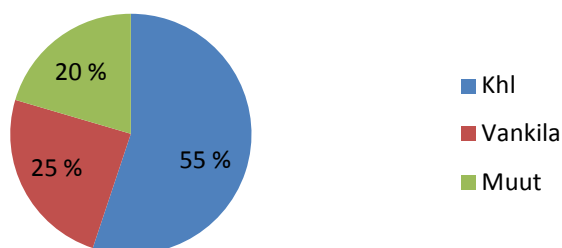
Toimintakautensa aikana Jyväällä –projektin Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeessa oli yhteensä 49 eri asiakasta. Läheisasiakkaita näistä oli 41. Asiakkaista 8 oli erilaisista mielenterveyden ongelmista kärsiviä rikoksentekejiä, jotka ohjautuivat Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeeseen. Projektityöntekijä vastasi tuolloin akuutteihin tarpeisiin, kun kyseessä oleville asiakkaille ei saatu järjestettyä heidän välittömiin tarpeisiinsa vastaavia pikaisia tukitoimia.

Läheisasiakkaista suurin osa, 69 prosenttia, oli rikoksentekejiä puolisoja, eli avio- tai avovaimoja sekä tyttöystäviä. Rikoksentekejiä vanhempia, pääsääntöisesti äitejä, oli 28 prosenttia. Asiakkaissa oli yksi pariskunta, nuoren rikoksentekejiä vanhemmat. He kävivät toimistovastaanotolla yhdessä. Rikoksentekejiä vanhemmista äidit isejä ovat aktiivisempia lastensa asioiden hoitamisessa, ja näin ollen heitä ohjautui osahankkeen asiakkaiksi ennemmin kuin isejä. (Kuva 3)

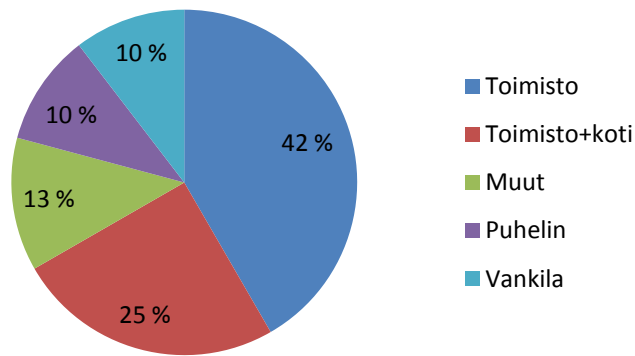
Kuva 3. Läheisasiakkaiden suhde rikoksentekijään

Yli puolet asiakkasta, 55 prosenttia, ohjautui osahankkeen asiakkuuteen Kriminaalihuoltolaitoksen (Khl) Jyväskylän aluetoimiston kautta. Vankiloiden kautta osahankkeeseen ohjautui neljäsnes asiakkaista. Muita asiakkuuteen ohjaavia tahoja olivat päihdehuolto, Työvoiman Palvelukeskus, poliisi. Muutama asiakas hakeutui asiakkuuteen oma-aloitteisesti. (Kuva 4)

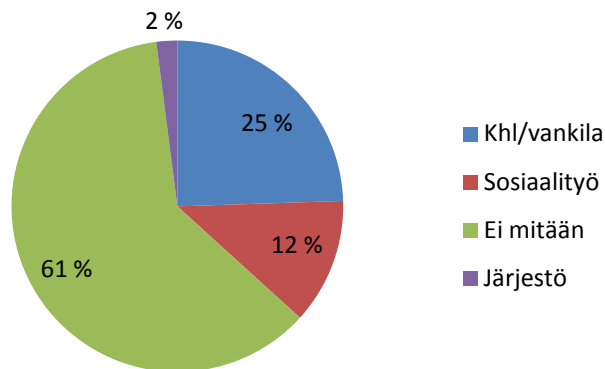
Kuva 4. Läheisasiakkaiden ohjautuminen osahankkeeseen

Asiakstapaamiset järjestettiin pääsääntöisesti Kriminaalihuoltolaitoksen toimistotiloissa ja/tai asiakkaan kotona. Tapaamisia 13 prosenttia oli erilaisia verkostotapaamisia, jotka järjestettiin yhteistyössä kriminaalihuollon, sosiaalitoimen tai päihdehuollon kanssa. Puhelimitse asiakkuuden hoiti 10 prosenttia asiakkaista. Vankiloissa järjestetyissä tapaamisissa tavattiin tukea tarvinneita rikoksentekijöitä. (Kuva 5)

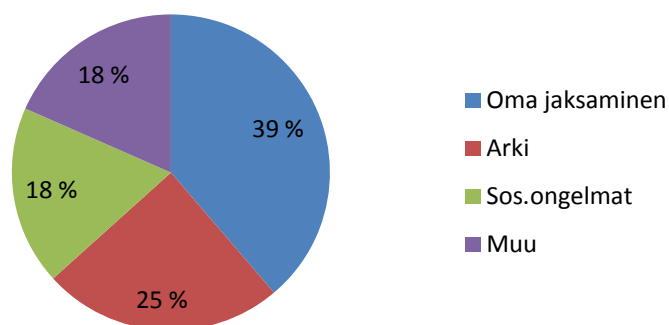
Kuva 5. Läheisasiakkaiden tapaamiset/yhteydenpito

Asiakkaiden kanssa työskennellessä verkostoyhteistyössä olivat mukana pääsääntöisesti Kriminaalihuoltolaitos ja vankilat, jos rikoksenteijä oli suostuvainen yhteistyöhön. Osalla lapsiperheistä verkostossa oli mukana sosiaalitoimen perhetyö. Yksi asiakkaista kiinnittyi Irti Huumeista ry:n läheisille tarkoitettuun vertaistukiryhmään, jonne hänet ohjattiin osahankkeen asiakkuuden aikana. Suurin osa asiakkaista, 61 prosenttia, koki läheistyöntekijän tarjoaman tuen riittäväksi. (Kuva 6)

Kuva 6. Läheisasiakkaiden verkostoyhteistyö

Rikoksenteijöiden läheisten tapaamisissa keskusteluteemat ja tuen tarve keskittyivät asiakkaiden omaan jaksamiseen ja hyvinvointiin sekä arjen haasteisiin. Sosiaalisten ongelmien, lähinnä päihteiden käyttö ja rikoskäyttäytyminen, käsittely oli keskiössä 18 prosentilla asiakkaista. Muut teemat, kuten esimerkiksi parisuhteeseen liittyvät asiat, puhututtivat ja mietityttivät 18 prosenttia asiakkaista. (Kuva 7)

Kuva 7. Läheisasiakkaiden keskusteluteemat

5 ASIAKASTYÖ

Tässä luvussa esitellään tiivistetysti Jyväällä –projektin Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen asiakastyö. Asiakastyön esittely etenee asiakkuuden eri vaiheiden mukaisesti, alkaen asiakkaiden ohjautumisesta osahankkeeseen ja päättyen asiakkuuden päättymiseen. Lisäksi luvussa esitellään asiakastyön käytännöt sekä asiakkuuksien keskeiset teemat. Asiakastyön laajempi kuvaus ”Kumpi tätä tuomiota oikein suorittaa?!” on laadittu omaksi kokonaisuudekseen.

5.1 Asiakkaiden ohjautuminen osahankkeeseen

Asiakkaat ohjautuivat osahankkeeseen pääsääntöisesti Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimiston kautta. Ohjaavina työntekijöinä olivat asiakastyötä tekevät virkamiehet. Toinen keskeinen ohjaava taho oli Itä-Suomen aluevankila. Läheisasiakkaita ohjautui osahankkeeseen Sukevan, Kuopion ja Laukaan vankiloista. Vankiloissa ohjaavina työntekijöinä olivat sosiaalityöntekijät, erityisohjaajat ja päihdetyöntekijät. Asiakkaita ohjautui osahankkeeseen myös päihde- tai työvoimapalveluiden kautta. Osahankkeeseen ohjautuneet asiakkaat olivat ottaneet yhteyttä viranomaisiin joko omassa avuntarpeessaan tai rikosentekijään liittyvissä asioissa. Osa asiakkaista hakeutui osahankkeen asiakkuuteen oma-aloitteisesti.

Haasteelliseksi asiakkaiden ohjautumisen osahankkeeseen teki se, että läheisasiakkaat ovat ikään kuin alisteisia rikosentekijän haluun ja tapaan tuoda esiin asioita. Rikosentekijä ei aina tuonut esiin läheisensä tuen tarvetta ja hänen asioitaan hoitavalla virkamiehellä tai työntekijällä ei ollut tietoa, jonka pohjalta olisi voinut ohjata kyseistä läheistä osahankkeeseen. Toisaalta läheisyhteydenottoon tarvitaan myös rikosentekijän lupa, jonka saaminen osoittautui jossain määrin haasteelliseksi, jos rikosentekijä halusi esimerkiksi peitellä päihteiden käyttönsä todellista tilaa läheisiltään ja/tai työntekijältä.

Läheisasiakkaiden ohjautuminen:

- ❖ Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimisto
- ❖ Itä-Suomen aluevankila

5.2 Asiakastyön käytännöt

Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen asiakastyö painottui yksilötyöhön. Sekä ammattihenkilöstölle tehtyjen alkukartoitushaastattelujen että asiakkaiden esittämien toiveiden perusteella osahankkeen asiakkaille järjestettiin myös vertaistukiryhmäkokeilu.

Läheisasiakkaita tavattiin joko heidän kotonaan tai toimistovastaanotolla asiakkaan elämäntilanteesta ja kulkuyhteyksistä riippuen. Jos sekä läheisasiakas että rikosentekijä antoivat luvan, järjestettiin myös yhteistapaamisia. Yhteistapaamisissa olivat läsnä läheinen ja hänen työntekijänsä sekä rikosentekijä Kriminaalihuoltolaitoksen valvojansa ja/tai päihdetyöntekijänsä kanssa. Kotikäynneillä läheistyöntekijä toimi luonnollisena työparina Kriminaalihuoltolaitoksen virkamiehille, jotka eivät työsuojelullisista syistä tee yksin kotikäyntejä. Viranomaisyhteistyötä tehtiin myös läheisasiakkaan mahdollisissa lastensuojeluasioissa. Tällöin projektityöntekijän rooli oli asiakkaan tukihenkilönä toiminen, tai asioiden vireillepaneminen avun saamiseksi esimerkiksi tukiperhetoimintaan liittyen.

Läheisasiakkaille tarjottiin heidän omasta pyynnöstään mahdollisuuksia tavata toisiaan vertaisryhmätapaamisissa. Arvio vertaisryhmän tarpeesta tuli esiin myös ammattihenkilöstölle tehdyissä alkukartoitushaastatteluissa. Vertaisryhmäkokeilu järjestettiin syksyllä 2008 ja talvella 2009. Tapaamiskertoja järjestettiin yhteensä kuusi kertaa. Neljään tapaamiskertaan saapui 1-3 asiakasta. Kaksi tapaamista peruuntui kokonaan osanottajien puuttuessa.

Haasteeksi vertaisryhmätapaamisten järjestämisessä osoittautui asiakkaiden kulkuyhteyksien ja arkirytmien (työssäkäynti, lastenhoito jne.) yhteensovittamisen lisäksi asiakkaiden itsensä tekemät luokittelut; rikosentekijöiden puoliset ja vanhemmat kokivat olevansa eri ryhmää, vankien ja Khl:n asiakkaiden läheiset kokivat olevansa eri ryhmää ja alkoholia käyttävän rikosentekijän läheiset kokivat olevansa eri tilanteessa kuin huumeita käyttävän rikosentekijöiden läheiset. Itsensä rajaaminen ryhmän ulkopuoliseksi tuli esiin, kun projektityöntekijä tapasi asiakkaita yksilötapaamisissa ryhmätapaamisten välissä. Näissä keskusteluissa vahvistui yksilötyön tarve; häpeä, syyllisyyden tunteet ja luottamuksellisuuden epäileminen ovat syvällä läheisasiakkaissa ja ne näyttivät vaikuttavan myös vertaisryhmätapaamisissa.

Asiakastyön painopisteet:

- ❖ yksilötyö kotikäyntinä tai tapaaminen toimistolla
- ❖ yhteistapaamiset rikosentekijän, läheisen ja työntekijän kanssa
- ❖ tukihenkilönä lastensuojelutilanteissa

5.3 Asiakkuuksien keskeiset teemat

Rikosentekijöiden läheisten tapaamisissa nousivat esiin tietyt teemat ja asiat, joihin läheisasiakkaat halusivat saada apua ja tukea. Tukea voitiin antaa joko keskustelun tai palveluohjauksen avulla.

Keskeisiä keskusteluteemoja olivat esimerkiksi puhumisen ja kuulluksi tuleminen tarve, tiedon puute, ennakkoluulot ja pelot. Rikosentekijöiden läheiset eivät ole profiloituneet minkään

palveluntarjoajan asiakkaksi nykyisessä palvelujärjestelmässä. Näin ollen heitä ei nähdä omana tukea tarvitsevana asiakasryhmänä tai osana rikoksentekijän verkostoa ilman rikoksentekijän lupaa. Tutkinnallisista syistä tai vaitiolovelvollisuuden takia läheisille ei kerrota rikoksentekijän kiinnioton syytä, tuomiota tai tuomion suorittamispaikkaa. Läheiset ovat tiedon puutteessa ja seuraamusjärjestelmään liittyvät termit ja käytännön saattavat olla läheisasiakkaile tuntemattomia. Tiedon puutteesta johtuen läheisillä on myös ennakkoluuloja ja pelkoja esimerkiksi vankilan käytäntöihin liittyen.

Läheiset tarvitsevat tukea arjessa jaksamiseen vankeusrangaistuksen aikana sekä siirtymävaiheisiin vankilan ja siviilin välillä. Kun yksi perheenjäsenistä lähtee suorittamaan vankeusrangaistusta, tarvitsee koko perhe tukea. Valmistelevia ja informatiivisia keskusteluja tarvitsevat niin tuomittu, puoliso kuin lapsetkin. Tarve korostuu, jos kyseessä on ensimmäinen kerta, kun vankeusrangaistus koskettaa perhettä. Vankeusrangaistuksen aikana tuen tarve painottuu lastenhoitoon ja kotiin jääneen puolison hyvinvoinnista huolehtimiseen. Osahanke toimi näissä tilanteissa tiiviissä yhteistyössä sosiaalityön perhetyön kanssa. Tuen muodot vaihtelivat tukiperhetoiminnasta päivähoiton järjestämiseen. Siirtymävaihe, jolloin vanki vapautuu ja palaa perheen arkeen, on siirtymävaiheista haastavin. Etenkin pitkien tuomioiden jälkeen perheet joutuvat opettelemaan elämään yhdessä, ja uudelleen arvioinnin kohteena ovat niin parisuhde kuin vastuun jakaminen lasten kasvattamisessa.

Häpeän ja syyllisyyden tunteet liittyivät lähes kaikkiin asioihin, joista läheiset halusivat keskustella. He kokevat häpeää ja syyllisyyttä rikoksista, joita he eivät ole tehneet. Häpeä näkyy rikoksentekijöiden läheisten elämässä pahimmillaan sosiaalisen verkoston kaventumisena. Häpeän ja syyllisyyden tunteet ovat voimakkaampia rikoksentekijöiden äideillä kuin rikoksentekijöiden puolisoilla.

Rikoksentekijän päihdeongelma oli yksi keskeisimmistä aiheista asiakastapaamisissa. Suuri osa rikosseuraamusten piirissä olevista asiakkaista on päihdeongelmaisia; rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve -tutkimuksen alustavien tulosten mukaan 90 %:lla miesvangeista ja 60 %:lla yhdyskuntapalvelua suorittavista asiakkaista on jokin päihderiippuvuus (Rikosseuraamusvirasto 2007).

Päihdeteeman käsittelyssä käytettiin CRAFT (Community Reinforcement and Family Training) –menetelmää, joka on päihdeongelmaisten läheisille on kehitetty menetelmä (Robert J. Myers & Jane Ellen). Menetelmän avulla voidaan voimaannuttaa päihdeongelmaisen läheisiä ja edistää päihdeongelmaisen hoitoon hakeutumista muuttamalla päihdeongelmaisen ja hänen läheisensä välisensä vuorovaikutussuhdetta sekä vahvistaa läheisen oman elämän uudelleen rakentamista. Suomessa menetelmän valmentajakoulutuksia järjesti Myllyhoitoyhdistyksen Läheismyllyhanke. (www.myllyhoito.fi). CRAFT –menetelmää käytettiin Tynnelän Kehittämiskeskuksen asiakastyössä soveltaen. Asiakastapaamisissa käsiteltiin CRAFT:n mukaisia teemoja, kuten esimerkiksi päihdeongelmaisen päihdekäyttäytymistä ja retkahdussykliä sekä läheisen ja päihdeongelmaisen välistä vuorovaikutusta ja niitä seuranneita tilanteita. CRAFT:n avulla läheisten elämänlaatu parani ja he saivat lisätietoa päihderiippuvuudesta.

Asiakastapaamisissa käsiteltiin myös rikoksentekijöiden läheisten voimavaroja. Lähes poikkeuksetta voimavaroista ensimmäisenä läheiset nimesivät rakkauden rikoksentekijää kohtaan. Läheisillä on aina toivoa paremmasta. Osalla läheisasiakkaista oli vahva erillisyyden kokemus,

jonka perusteella he osasivat rajata itsensä rikoksentekijän rikoskäyttäytymisen ulkopuolelle. Asiakkaat toivat esiin myös asioiden hyväksymisen sellaisina kuin ne ovat. Suurin osa asiakkaista toi esiin henkilökohtaisen vakaumuksen tai uskon johdatukseen, jonka avulla he jaksavat aina vaikeimpien aikojen yli.

Asiakastyön keskeiset teemat:

- ❖ puhumisen ja kuulluksi tulemisen tarve
- ❖ arjen jaksamiseen tukea
- ❖ informaation tarve
- ❖ tunteista puhuminen
- ❖ päihdeongelmasta puhuminen

5.4 Asiakkuuden kesto ja päättyminen

Osahankkeen läheisasiakkuudet kestivät asiakkaan tarpeesta riippuen yhdestä tapaamisesta kahteen vuoteen. Keskimäärin asiakkuus kesti seitsemän kuukautta. Asiakkaan tiedon tarve täyttyi lyhyen asiakassuhteen aikana, kun taas esimerkiksi rikoksentekijän päihdeiden käyttöön liittyvät asiat vaativat pidemmän asiakkuussuhteen.

Asiakkuus päättyi pääsääntöisesti, kun asiakas totesi, ettei ole enää asiakkuuden tarpeessa. Osa asiakkaista ohjautui muihin heille soveltuviin palveluihin, kuten esimerkiksi Irti Huumeista ry:n läheisille tarkoitettuun vertaistukiryhmään tai päihdekuntoutukseen. Kaksi asiakasta sanoutui irti asiakkuudesta, kun suhde rikoksentekijään oli päättynyt, ja he määrittelivät itsensä projektiin kuulumattomiksi asiakkaiksi. Osa asiakkuuksista päättyi avoimesti; sovittiin, että asiakas voi jatkossa ottaa yhteyttä osahankkeen projektityöntekijään, jos hänen elämäntilanteensa vaatii keskustelutukea, palveluohjausta tms. Muutama näistä asiakkaista ottikin yhteyttä myöhemmin, jolloin heidän tilanteitaan käsiteltiin puhelimitse.

Asiakkuus projektissa kesti keskimäärin 7 kk

6 OSAHANKKEEN ULKOINEN ARVIOINTI

Jyvällä –projektin ulkoisena arvioijana toimi Sosiaalikehitys Oy. Ulkoisen arvioinnin tehtävä oli kahdenlainen; se arvioi Jyvällä –projektia tavoitteiden ja tulosten näkökulmasta sekä tarkasteli projektia prosessina. Ulkoinen arvioija toimi kehittäväenä arvioijana, joka keskittyi projektin kehittämistyön tukemiseen. Kehittävässä arvioinnissa korostui yhdessä tekeminen; arvioija suunnitteli arvioitavat asiat, menetelmät ja välineet yhdessä arvioinnin kohteen kanssa. Sosiaalikehitys Oy:n tutkijat keräsivät tarvittavaa aineistoa arviointipäivillä, jotka sijoittuivat Jyvällä –projektin ohjaus-, johto- ja seurantaryhmien kokousten ajankohtiin. Arviointipäivien lisäksi tietoa kerättiin osallistumalla Jyvällä –projektin projektityöntekijöiden palaverihin ja haastatteleamalla projektityöntekijöitä. Luonnollisesti myös projektin tuottama kirjallinen aineisto, esimerkiksi raportit ja pöytäkirjat, olivat arvioijan käytettävissä. Sosiaalikehitys laati Jyvällä –

projektista väliarvioraportin syksyllä 2008, ja ulkoisen arvioinnin loppuraportti valmistui lokakuussa 2009. (Sosiaalikehitys Oy 2009.)

Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen arviointiin liitettiin edellä mainittujen asioiden lisäksi kaksi kyselyä. Ensimmäinen toteutettiin keväällä 2008, ja sen kohderyhmänä oli Tyynelän osahankkeen asiakkaat. Kyselyllä haluttiin selvittää, millaista on olla rikosentekijän läheinen ja mitä erilaisia avun tarpeita heillä on. Toinen kysely kohdistui rikosentekijöille kesällä 2009. Sillä haluttiin selvittää, ketkä ovat rikosentekijöiden mielestä heidän läheisiään ja miten he näkevät läheistensä tarpeet. Vastaajamäärät molemmissa kyselyissä olivat varsin pienet (läheisiä 17 ja rikosentekijöitä 23), joten tuloksilla ei haettu tilastollisia yleistäyksiä, vaan aineistoa tarkasteltiin otoksena asiakaskunnasta. Niillä kartoitettiin, mitä ajatuksia läheistyö ylipäätään herättää, ja mitä merkityksiä sille annetaan. (Sosiaalikehitys Oy 2009.)

Ulkoisen arvioijan mukaan läheisten kyselyn kautta välittyi selkeästi läheisten tuen tarve nimenomaan heidän omaan selviytymiseensä. Läheisten tarpeet olivat yksilöllisiä ja tukea tarvittiin eri vaiheissa. Vastaajat kuvasivat tarvitsevansa tukea ”siihen pahimpaan aikaan”, mikä oli jollekin oman lapsen vangitseminen, jollekin puolison uusiutunut rattijuopumus tai jollekin pitkään vankilassa olleen puolison vapautuminen. Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahanke pystyi vastaamaan läheisten kokemaan tarpeeseen, sillä läheisiä ei mielletty ainoastaan välineenä rikosentekijän tukemiseksi, vaan heitä ajateltiin yhtenä tärkeänä asiakasyhmänä ja tuen tarvitsijana. Vastaajat mainitsivat osahankkeen tarjoamasta asiakastyöstä saaminaan hyötyinä kuuntelemisen, tiedon ja neuvot, kyvyn asettaa oma tilanne oikeaan mittasuhteeseen sekä sen, että on oppinut arvostamaan itseään. (Sosiaalikehitys Oy 2008.)

Rikosentekijöiden läheisille tehdyn kyselyn tuoksissa oli havaittavissa myös rikosentekijöiden puolisoitten ja rikosentekijöiden vanhempien väliset erot; vanhempien vastauksissa korostui erityisesti pelko ja hätä omasta lapsesta, kun taas puolisoitten vastauksista heijastui eräänlainen sinisilmäisyyden taakse jääminen. Vanhemmat kokivat puolisoita enemmän häpeää, leimautumisen pelkoa ja moraalaisia vaikeuksia tilanteesta. Sekä puolisoit että vanhemmat suhtautuivat rikosseuraamuksiin myönteisesti, joskin eri syistä. Vanhemmat toivoivat, että rangaistuksilla olisi opettava vaikutus lapsensa elämään, kun taas puolisoitten positiiviset tunteet rangaistuksia kohtaan liittyivät siihen, että niiden myötä loppui jatkuva pelko rikosten uusimisesta. Puolisoilla oli vanhempia suurempi tarve oman jaksamisensa tai arkipäivän asioiden tukemiseen. Lisäksi puolisoit olivat halukkaampia osallistumaan myös rikosentekijään liittyviin asioihin, esimerkiksi verkostotapaamisiin. (Sosiaalikehitys Oy 2008.)

Rikosentekijöille suunnatun kyselyn tuloksista oli nähtävissä, että rikosentekijät ajattelevat läheisiään ensisijaisesti oman tilanteensa kautta; läheiset ovat rikosentekijöille vankilassaolon tai muun rikosseuraamuksen suorittamisen tukijoita. Rikosentekijöiden vastauksista ilmeni, että läheisten tilannetta ja tuen tarvetta ei täysin ymmärretty, vaikka puolet vastaajista näkivät läheisensä kaipaavan tukea. Kun rikosentekijöiltä kysyttiin, millaista tukea heidän läheisensä voisivat kaivata, määriteltiin vastauksissa kahdenlainen tuki; henkinen keskusteleva tuki ja apu käytännön asioihin, lähinnä lastenhoitoon. Toisaalta kyselyn tuloksista oli myös havaittavissa, että ajoittain rikosentekijän on vaikea ajatella läheisen saavan apua muilta kuin häneltä itseltään. Tämäkin kertoo rikosentekijöiden tavasta mieltää asiat itsensä kautta. Kuitenkin rikosentekijät ajattelivat läheisiään lämmöllä, ja läheisiä kuvattiin vastauksissa tärkeiksi ja korvaamattomiksi. (Sosiaalikehitys Oy 2009.)

Ulkoisen arvioijan mukaan Jyväällä –projektin Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahanke nosti esiin uuden asiakasryhmän, rikoksenteekijöiden läheiset. Läheiset ovat perinteisesti olleet pärjääjiä, joiden palveluntarve ei välttämättä tule esiin ennen kuin tarvitaan todella paljon apua (esimerkiksi lastensuojelutilanteet). Läheiset tarvitsevat siis tukea omaan jaksamiseen ja pärjäämiseen, koska jos heidän jaksamisensa loppuu, loppuu jaksaminen siviilissä olevan perheen kannatteliijoilta. Nämä kannattelijat pitävät huolta eräällä tavalla myös rikoksenteekijästä. (Sosiaalikehitys Oy 2009.)

Tyynelän osahankkeen kyselyjen arvioinnin tuloksia:

- ❖ läheiset tarvitsevat tukea omaan selviytymiseensä
- ❖ tuen tarve on yksilöllistä
- ❖ läheiset kokevat paljon häpeän tunteita
- ❖ rikoksenteekijät ajattelevat läheisiä oman tilanteensa kautta
- ❖ osahanke nosti esille uuden asiakasryhmän

7 POHDINTA

Jyväällä –projektin Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen tekemä kartoittava työ osoitti, että rikoksenteekijöiden läheiset ovat tuen tarpeessa. Läheiset tarvitsevat sekä informatiivista ja henkistä keskustelutukea että palveluohjauksellista tukea. He tarvitsevat tukea myös arjessa jaksamiseen, esimerkiksi sosiaalityön tarjoaman perhetyön avulla. Läheisillä on suuri tarve saada puhua ja tulla kuulluksi. Rikoksenteekijöiden läheiset ovat vahvoja selviytyjiä. Pärjääminen tapahtuu kuitenkin hyvin usein pinnistämällä ja sinnittelemällä, siksi kun on pakko jaksaa. Avun hakemisen kynnyks on korkea, ja läheisillä on sellainen tunne, että he eivät ole oikeutettuja apuun, koska ”ovat itse valinneet osansa”. Rikoksenteekijöiden läheisten kanssa tehtävällä työllä on myös ennaltaehkäisevä vaikutus, esimerkiksi lastensuojelun ja mielenterveystyön näkökulmasta. Läheisille suunnatun tuen avulla voidaan torjua masennusta ja uupumusta.

- ❖ rikoksenteekijöiden läheiset tarvitsevat tukea usealla elämisen alueella
- ❖ läheistyöllä on ennaltaehkäisevä vaikutus

Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahanke nosti esiin uuden asiakaskohderyhmän, rikoksenteekijöiden läheiset. Uusi apua tarvitseva kohderyhmä ei välttämättä saa tervetullutta vastaanottoa nykyisessä palvelujärjestelmässä, kun joka paikassa on kiire, liikaa asiakkaita ja liian vähän resursseja. Kun tehdään yhteenvetoa läheisten vähimmäistarpeista, joita he palvelujärjestelmältä tai yksittäisiltä työntekijöiltä toivovat, on lista suhteellisen vaatimaton. Ensinnäkin rikoksenteekijöiden läheiset toivovat työntekijöiltä asiallista kohtelua tuomitsemisen sijasta. He kaipaavat keskustelutukea, tai edes kuuntelevaa korvaa. Läheiset toivovat, että heidänkin näkökulmansa huomioitaisiin, kun keskustellaan rikoksenteekijöiden verkostoista, ja että

heidät huomioitaisiin myös omana itsenään. Työntekijöille läheisten mukaan ottaminen työskentelyyn on haastavaa, koska silloin työntekijä joutuu kohtaamaan asiat kokonaisvaltaisemmin eri näkökannat huomioiden. Se tuo lisää työtä. Läheisten anti työskentelyyn on myös näkökulmia avaava rikkaus; läheiset kertovat tarinan toisen puolen, sen, jota työntekijä yleensä voi vain arvailla.

- ❖ rikoksentekeijöiden läheiset toivovat työntekijöiltä asiallista kohtelua
- ❖ läheiset toivovat, että heidät huomioitaisiin omana itsenään

Toinen näkökulma läheisten tukemiselle on rikoksentekeijän kuntoutuminen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että läheisiä tulisi tukea ainoastaan siksi, että he jaksaisivat tukea rikoksentekeijää ja auttaa häntä kuntoutumisprosessissa. Rikoksentekeijöiden läheiset tarvitsevat tukea täysin samalla periaatteella kuin alkoholistien läheiset ja perheet; kun yksi perheessä juo, sairastuu ja kieroutuu koko perhedynamiikka ja perheen vuorovaikutus. Kaikenlainen ongelmakäyttäytyminen, esimerkiksi rikosten tekeminen, ongelmapelaaminen ja päihteiden käyttäminen, koskettaa ongelmallisesti käyttäytyvien läheisiä, jotka häpeävät, kantavat syyllisyyttä ja monella muulla tapaa kärsivät ongelmasta, vaikka he eivät ole sitä itse aiheuttaneet. Kun ongelmallisesti käyttäytyvä perheenjäsen alkaa kuntoutua, saattavat tukea – ainakin tiedollista sellaista - tarvita myös muut perheenjäsenet. Tiedon, opastuksen ja valmennuksen kautta läheisillä on mahdollisuus tarkastella roolejaan, johon heidät on laitettu, ajettu tai pakotettu ongelmakäyttäytymisen rytmittäessä arkea. Tarkastelun ja asioiden ymmärtämisen kautta läheiset voivat muuttaa omaa käyttäytymistään, jos kysymyksessä esimerkiksi on ongelmakäyttäytymisen mahdollistaminen. Roolista irrottautuminen mahdollistaa rikoksentekeijöiden läheisille heidän omasta hyvinvoinnistaan huolehtimisen. Pelkästään asioista puhuminen ja kuulluksi tuleminen voi olla eheyttävää.

- ❖ rikoksentekeijän päihteistä kuntoutumisessa läheisillä on iso merkitys

Rikoksentekeijöiden läheisten kanssa tehtävään työhön suhtaudutaan nykyisessä palvelujärjestelmässä ristiriitaisesti. Kaikilla Jyväskylän –projektissa mukana olleilla toimijoilla on kokemusta läheisten yhteydenotoista joko omassa avuntarpeessaan tai koskien rikoksentekeijää. Kaikki olivat yhtä mieltä myös siitä, että rikoksentekeijöiden läheiset tarvitsevat tukea, ja jopa omaa työntekijää. Kun keskustelu siirtyi seuraavalle tasolle, eli vastuukymyksiin, toimijat totesivat, että läheistyö ei ole heidän toimintaansa kuuluvaa tai soveltuvaa työtä. Rikoksentekeijöiden läheisten kanssa tehtävä työ on vasta aluillaan ja siitä tarvitaan lisäkokemusta, -tietoa ja -tutkimusta jatkokehittämistä varten.

- ❖ kenelle rikoksentekeijöiden läheistyö kuuluu?

Vuoden 2010 alusta lukien Vankeinhoitolaitos ja Kriminaalihuoltolaitos yhdistyvät Rikosseuraamuslaitokseksi. Organisaatiomuutoksen tämänhetkessä vaiheessa on suunnitteilla Rikosseuraamuslaitoksen jakautuminen kolmeen alueeseen (Itä-Pohjoinen, Länsi, Etelä), joille sijoittuvat vankiloiden ja Kriminaalihuoltolaitoksen aluetoimistojen muodostamat rikosseuraamuskeskukset sekä arviointikeskukset. Suunnitteilla on kahden vuoden siirtymäaika.

Organisaatiomuutoksen ja uusien rikosseuraamuksien yhteydessä olisi mahdollisuus tarkastella myös läheistyötä ja sen tuomia näkökulmia sekä mahdollisuuksia rikosentekijöiden kanssa tehtävään työhön. Rikosseuraamusten painopistettä ollaan muuttamassa entistä avoimempien rangaistuksien suuntaan. Esimerkiksi suunnitteilla on valvontarangaistus, jota siihen tuomittu suorittaisi käytännössä kotonaan elektronisen valvonnan kontrolloimana. Jos tähän rangaistukseen tuomitulla on kotonaan muita perheenjäseniä, koskettaa rangaistuksen suorittaminen myös heitä muita rangaistuksia tiiviimmin. Nämä perheenjäsenet saattavat, kuulluksi tulemisen lisäksi, tarvita tukea ja palveluohjausta.

- ❖ Vankeinhoitolaitos ja Kriminaalihuoltolaitos yhdistyvät Rikosseuraamuslaitokseksi vuonna 2010
- ❖ rikosseuraamusten painopiste muuttumassa avoimempiin rangaistuksiin
- ❖ miten läheiset huomioidaan rangaistusten toimeenpanossa?

Jyväällä –projektin aikana käytiin keskustelua siitä, mikä olisi luontevin ”kotipesä” läheistyölle. Ehdotuksissa olivat mukana sosiaalitoimi, seurakunta ja Kriminaalihuoltolaitos. Tyynelän osahankkeen työntekijän toimipiste sijaitsi Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimistossa, ja se osoittautui osahankkeen toiminnan kannalta hyväksi ratkaisuksi. Kriminaalihuoltolaitoksesta oli hyvät ja toimivat yhteydet vankiloihin, paikalliseen päihdehuoltoon ja muihin toimijoihin, joten sieltä käsin oli helppoa ja luontevaa tehdä läheistyötä. Lisäksi Kriminaalihuoltolaitokseen tulee runsaasti yhteydenottoja rikosentekijöiden läheisiltä. Kriminaalihuoltolaitos on viranomaisen muurin tällä puolella, joten ehkä sitä ja sen työntekijöitä on helpompi lähestyä kuin vankiloita ja niiden työntekijöitä. Merkittävää on, että yksikään Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen asiakkaista ei ihmetellyt, miksi läheistyöntekijän toimistohuone on Kriminaalihuoltolaitoksen tiloissa. Voidaan siis päätellä, että se oli myös heidän mielestään luonteva vaihtoehto.

Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen toinen keskeinen tavoite oli lisätä rikosentekijöitä ja heidän läheisiään kohtaavan ammatillisen verkoston osaamista. Tavoitteeseen pyrittiin järjestämällä yhteisiä koulutuksia kohderyhmän kanssa työtä tekeville toimijoille. Koulutukset kokosivat yhteen eri tahojen edustajia, ja koulutuksellisen annin lisäksi nämä kokoontumiset mahdollistivat tutustumisen sekä organisaatio- että henkilötasolla. Lisäksi koulutuspäivien aikana mietittiin ja pohdittiin kohderyhmän tarpeita ja kehitettiin pohdinnan kautta yhdessä tehtävää työtä. Yhteisten koulutus- ja kehittämispäivien kaltaiset kokoontumiset ovat hyödyllisiä yhteisen kohderyhmän kanssa työskenteleville toimijoille. Verkoston kokoontumisia on sovittu jatkettavan Jyväällä –projektin päättymisen jälkeen. Keväällä 2010 kokoonkutsujana toimii

Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimisto, tulevalta uudelta nimeltään Rikosseuraamuslaitoksen Jyväskylän Yhdyskuntaseuraamustoimisto.

- ❖ rikosentekijöitä ja heidän läheisiään kohtaavat ammattilaisverkot jatkavat kokoontumisia projektin jälkeen
- ❖ organisaatioihin nimettiin läheistyön yhdyshenkilöt

Jyvällä –projektin tukeman verkostoyhteistyön aikana eri organisaatioihin nimettiin oman työnsä ohessa toimivia kriminaali- tai läheistyön yhdyshenkilöitä. Jyväskylän Seudun Päihdepalvelusäätiossä on jatkossa työntekijä, jonka vastuulla on pitää yhteyttä kriminaalihuoltoon ja järjestää säännöllisesti yhteistyökokouksia. Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimistoon puolestaan nimitettiin läheisyhdyshenkilö. Hänen vastuullaan on pitää yhteyttä läheisille tukea tarjoaviin järjestöihin ja yhdistyksiin, kuten esimerkiksi Vankien Omaiset ry:een. Lisäksi läheisyhdyshenkilö tiedottaa läheisten ajankohtaisista palveluista ja niiden mahdollisista muutoksista kriminaalihuollon henkilökunnalle. Näin ollen Jyvällä –projektista ja Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen tekemästä työstä jää toimimaan hyviä käytänteitä hankekauden päättymisen jälkeenkin.

LÄHTEET

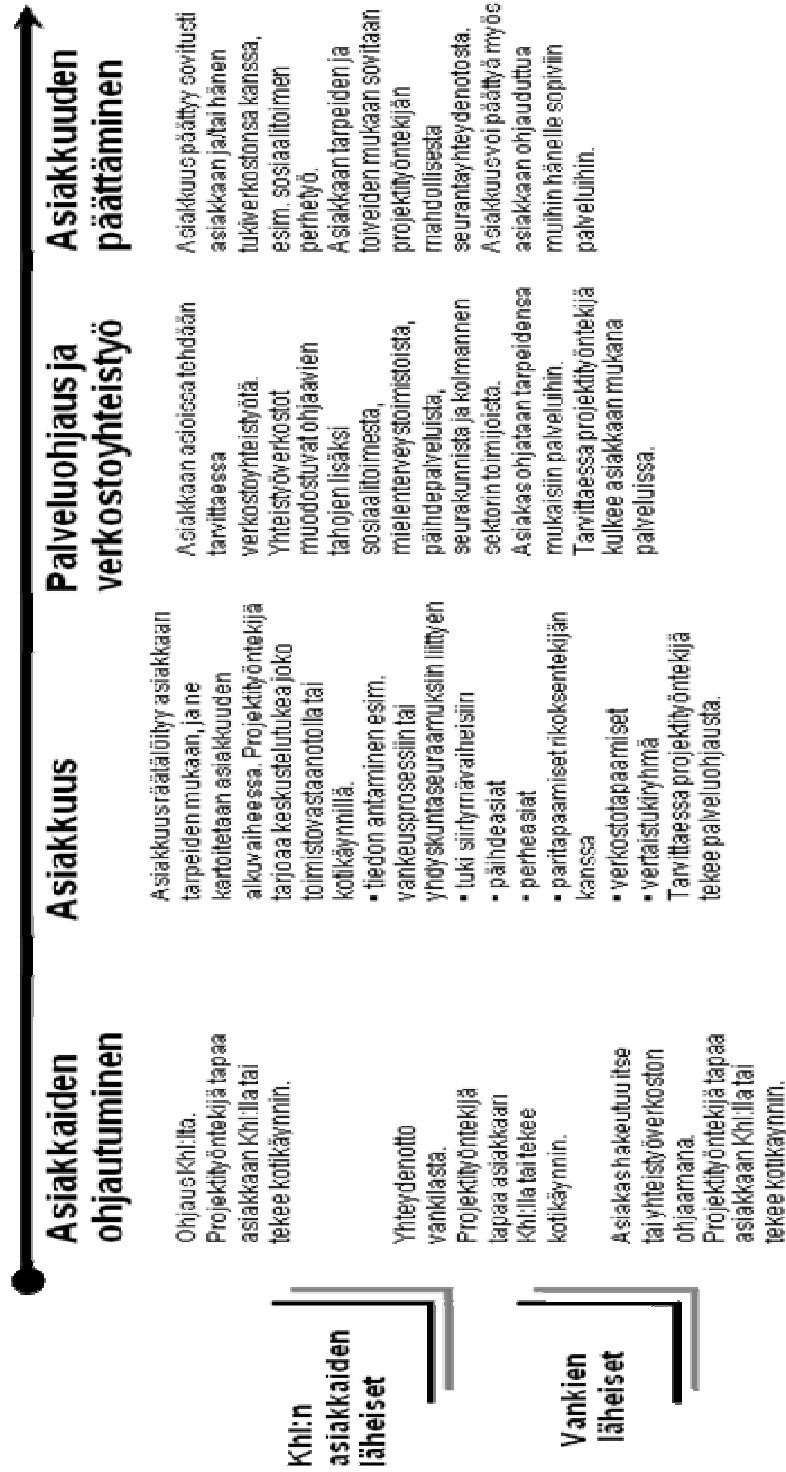
<http://www.myllyhoito.fi/>.

Nieminen, Jarmo & Tuokkola, Kati. 2008. Jyvällä –projektin väliarviointi. Sosiaalikehitys Oy.

Tuokkola, Kati. 2009. Jyvällä -projektin ulkoinen arviointi. Loppuraportti. Sosiaalikehitys Oy.

Jyvällä –projekti

Tynelän Kehittämiskeskus, rikoksentekijöiden läheisten voimaantumattaminen

AMMATILLINEN TUKIHENKILÖ RIKOKSENTEKIJÖIDEN LÄHEISILLE

Rikokset ja niistä tuomitut rangaistukset koskevat itse rikoksentekijän lisäksi hyvin olennaisesti myös heidän läheisiään, jotka tarvitsevat tietoa, tukea ja palveluohjausta. Rikoksentekijöiden läheisten ammatillinen tukihenkilö tarjoaa palvelua vankien ja Kriminaalihuoltolaitoksen (Khl:n) asiakkaiden läheisille.

Palvelun kohderyhminä ovat:

- vankilaan menevien läheiset
- vankilassa olevien läheiset
- vankilasta vapautuvien läheiset
- yhdyskuntaseuraamuksia (yhdyskuntapalvelu, ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta ja ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta) suorittavien läheiset

Läheisillä tarkoitetaan rikoksentekijöiden avo- tai aviopuolisoja, tyttö- tai poikaystäviä, rikoksentekijöiden vanhempia, lapsia tai muita omaisia sekä muita rikoksentekijöiden lähipiiriin kuuluvia henkilöitä, jotka kokevat tarvitsevansa tukea.

Palvelun päämäärä

Palvelun päämääränä on rikoksentekijöiden läheisten hyvinvoinnin lisääminen sekä rikoksentekijöiden läheisverkoston huomioiminen tärkeänä osana rikoksentekijän elämää.

Palvelun tavoitteet

Ammatillisen tukihenkilön tarjoaman palvelun tavoitteena on rikoksentekijöiden läheisten hyvinvoinnin ja arjessa jaksamisen tukeminen. Rikoksentekijöiden läheiset tarvitsevat tietoa rangaistuksista ja niiden käytännöistä. Usein rikoksentekijöiden läheiset ovat myös päihdeongelmaisen läheisiä. Ammatillinen tukihenkilö tarjoaa:

- tietoa rikos- ja rangaistusprosesseista
- palveluohjausta ja toimii tarvittaessa tukihenkilönä asioiden hoitamisessa
- tukea erilaisiin siirtymävaiheisiin
- keskustelutukea päihdeasioihin liittyen (CRAFT –valmennus)
- keskustelutukea parisuhteeseen ja vanhemmuuteen liittyen

Palvelun toteuttaminen

Asiakkaat ohjautuvat palveluun pääsääntöisesti vankiloiden tai Khl:n työntekijöiden kautta. Asiakkaaksi voi myös hakeutua itsenäisesti. Ammatillinen tukihenkilö työskentelee Khl:n aluetoimistoissa. Toimistotapaamisten lisäksi ammatillisella tukihenkilöllä on mahdollisuus tehdä jalkautuvaa työtä, esimerkiksi kotikäyntejä. Palvelu toteutetaan tiiviissä yhteistyössä sosiaalitoimen, päihdehuollon, vankiloiden ja Khl:n kanssa. Rikoksentekijöiden läheisten ammatillinen tukihenkilö palvelee asiakkaitaan yksilöllisesti, kunkin asiakkaan palveluntarpeen mukaan. Läheisten palveluntarve kartoitetaan ensimmäisten tapaamisten aikana. Palvelu päätetään sovitusti asiakkaan kanssa; joko asiakas ei ole enää tuen tarpeessa tai hän siirtyy yhteiskunnan tai eri järjestöjen tarjoamiin palveluihin.